

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה משיעוריו של

הגאון הינוקא

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

גליון

162

פרשת מקץ

חלומות המחשבה

ובזה נשתבח ונתעלה יוסף בפתרון חלומות פרעה, כי הנה כל חלום תלוי במחשבה, וכמו שאמר רבי שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן שם במסכת ברכות (בדף נה ע"ב) שאין מראין לו לאדם אלא מהרהורי לבו, וכמו שאמר דניאל לנבוכדנצר (דניאל ב, כט) כשפתר לו חלמו "את מלכא רעיונך על משכבך סלקו" (-אתה המלך, מחשבותיך על משכבך עלו), אמנם תלוי הכל כפי תכלית המחשבה, וכמו שביאר רבינו בחיי (בראשית מא, א) שיש חלום הבא בסיבת המחשבות שמחשב בהם האדם תדיר, ויש חלום הבא מצד מעלת הנפש, שמרגיש האדם בחלומו את אשר חקק בדעתו בהקיץ, שהיא כנבואה קטנה, והם שבאים בין לצדיקים בין לרשעים מבלי שיהרהר אדם בהם כלל, וזו היתה מהות חלום פרעה, אמנם יוסף עלה ונתעלה בפתרון החלום, מפני שהיתה מחשבתו צופה תמיד על הקץ האחרון שיתקיים "קץ שם לחושך" (איוב כח, ג) ויעקר היצר מן העולם כמו שדרשו זאת בבראשית רבה (פט, א) ובה דבק בבורא ב"ה בשלימות טהרת המחשבה עד שזכה לשלימות מדרגת פתרון החלומות כמו שביאר הבן פורת יוסף (כפ' מקץ).

מחשבה דיבור ומעשה

וענין הדבר הוא, שכל עניני העולם צריכים להיות בדרך השתלשלות ממחשבה לדיבור ולמעשה, והחלום הוא מחשבה, ופותר החלום הוא כנגד מעלת הדיבור, וקיום החלום הוא ענין המעשה, ולכן כל החלומות הולכים אחר הפה כאמור, כי הדיבור הוא כח הממוצע בין מחשבת החלום להמעשה, והוא שמביא את המחשבה לכדי מעשה כמו שביאר הדעת שלום (מאמר החתול ב), אמנם פרעה היה כנגד המחשבה בלבד כמוכא בזה ויגש (בדף רי ע"א) ש'פרעה' הוא מלשון שנפרעו ונתגלו ונראו כל אשר נעלם במחשבה, אמנם בכדי שיתגלה הקול במחשבה היה צריך ליוסף, כי 'פרעה' אותיות 'הערף', שעומד הוא כנגד העורף שהוא מקום קנה הדיבור, בכדי שלא להוציא את הדיבור לתכליתו שבקדושה כמוכא בשער הפסוקים לאריז"ל (כפ' וישב), ולכך לא מצא פתרונים לחלום, אבל בכוחו של יוסף נתקיים בו 'זהקול נשמע בית פרעה' (בראשית מה, טז), שמה שהיה סתום במחשבה נגלה בקול ובדיבור כמוכא שם בזה ויגש (בדף רי ע"א), ובה ידע פרעה שבוודאי גם יתקיים הדבר למעשה, ולכן התפעל בדבר כל כך מחכמת יוסף.

מחשבה הנעלמת

כי הנה עולם המחשבה נעלם וסתום עד מאד, וחפץ הקב"ה שתגלה המחשבה בדיבור עד שיבוא לכדי מעשה, ולכן מגלה הקב"ה סודו לעבדיו הנביאים ולחכמים שבכל דור במחשבתם, בכדי שבקדושתם ובחכמתם כי רבה יביאו הדבר לכדי דיבור, ומתוך כך יתקיים הדבר בפועל ובמעשה, ובה תתגלה מלכותו ותפארתו של הבורא ב"ה בעולם.

ולכך כל הנוראות והנפלאות שפועלים הצדיקים בעולם הוא בכח תפילתם, כמו שאמרו במסכת מגילה (בדף כז ע"א) שכל הגדולות אשר עשה אלישע היה בכח תפילתו, כי בתפילתם פותרים ומטים הם את המחשבה לטובה ולברכה, וכרבי חנינא בן דוסא שכאשר היה מתפלל על החולים והיתה שגורה תפילתו בפיו היה יודע שנתקבלה, ואם לאו, היה יודע שלא אסתייעא מילתא ונטרפה תפילתו, כמוכא במשנה ברכות (ה, ה), וביאר בפירושו הכותב שעל העין יעקב (בברכות שם בדף לד ע"ב) שמפני מעלת רבי חנינא בן דוסא שנתעלה מאד בקדושת מחשבתו שהיה דבק בה מאד בבורא ב"ה יותר ויותר, עד שמעצם

חלום ללא בר

ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו (מא, טו). הנה כל גדולת יוסף היתה בענין החלומות, כמו שכתב הלוש בפירושו לתורה (לו, י) שלכך סיפר יוסף לאחיו מחלומותיו, בכדי שביניו ויכירו בזה מרוממות שליחותו אליהם, שכל מה שנשלחה נשמתו לעולם הוא רק בעבורם, בכדי להביאם אל תכלית מעלתם, אבל לא הכירו האחים בחלומותיו שאמת הם, וסברו שיש בהם דברים בטלים כדרך החלומות שאינם בלא דברים בטלים כמו שאמר רבי יוחנן בשם רשב"י במסכת ברכות (בדף נה ע"א), אמנם באמת היו חלומותיו דברי נבואה ממש, וכפי שהכיר אביו יעקב ושמר את הדבר שהיה מצפה וממתין שיתקיימו כמו שאמרו בבראשית רבה (פד, יב), כי ידע יעקב מגדולת נשמת יוסף שאין בחלומותיו דברים בטלים כלל, והכל רמזים גדולים לתכלית טובת הכל.

חלומות לנבואה

אמנם כל החלומות הולכים אחר הפה, שצריך האדם להיטיבם בפני שלושה מאוהביו שיפתרו לו הדבר בפיהם לטובה כמוכא שם בעין יעקב במסכת ברכות (בדף נה ע"ב), ומפני שסיפר זאת יוסף לאחיו שלא הכירו במעלת חלומותיו, לא נתקיימו חלומותיו לטובה עד לאחר עשרים ושנים שנה כמוכא בזה ויגש (בדף קפג ע"א), ובין כה וכה מכרוהו ליוסף לעבד למצרים, שזהו שורש סיבת הגלויות כולם כמוכא בזה וחדש וישב (בדף לו ע"א), וכמו שביאר המגלה עמוקות (כפ' ואתחנן אופן קצת) שסיבת כל הרוגי מלכות עד סוף כל הדורות היא בכדי לכפר על עוון זה. ואילו היו מכירים אחיו במעלת חלומותיו ולא היה נמכר יוסף לעבד, היו זוכים תיכף לתכלית טובתם, והיתה נעשית תחיית המתים בימיהם, כמו שאמר רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא שם בבראשית רבה (פד, יא).

דרגון החלום

כי ישנם דרגות אחר דרגות בעניני החלומות כמוכא שם בזה וישב (בדף קפג ע"א), ויש דרגא של חלום שהוא גילוי נבואה בדרגא רוממה מאד, כמו שאמר קוב"ה לאהרן ומרים "שמעו נא דברי, אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו" (במדבר יב, ו), ובכל זאת תלוי פתרונו במאמר הפה, כי בכח הדיבור מבררים לטוב שבחלום שיתקיים ומכריעים אותו לטובה כמוכא שם בזה וישב (בדף קפג ע"א).

גלה סודו אל עבדיו הנביאים

ומדרגת החלום קיימת לעולם אפילו בעת הסתר פנים, כמו שאמר רבא במסכת חגיגה (בדף נה ע"ב) שגם כאשר מתקיים הכתוב "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" (דברים לא, יח), אומר הקב"ה, אף על פי שהסתרתי פני מהם, עם כל זה 'בחלום אדבר בו'. ועל זה אמר אליהוא לאיוב (איוב לג, טו-טז) "בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב אז יגלה אוזן אנשים ובמוסרם יחטום", ואמר על זה רשב"י שם בזה וישב (בדף קפג ע"ב) שאין לך דבר הנעשה בעולם שלא גילוי אותו תחילה או בחלום, או בכרוז שמכריזים ומגלים ברקיע טרם שיבוא, וכמו שכתוב (בעמוס ג, ז) "כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים", ואף כאשר אין שורה הנבואה בעולם, עם כל זה ישנם בכל דור חכמים שמגלים להם הדברים בדרכי החכמה.

ואלה יעמדו על הברכה

העלון מוקדש לרפואת ישועת והצלחת: פבל נסים בן מרינה, שניאור זלמן בן בת שבע,

יאיר בן טניה, אוריאל בת לאה, נתנאל הקון בן סיגל.

להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 0527.130.400

לעילוי נשמת

אלישע בן טוריה שושנה,

ראו דור דרור בן רונית



נוראות מחשבותיו הקדושות היו רבים כלולים במחשבתו עם כל המצטרך להם כפי שורש נשמתם ועבודתם לפני הבורא ב"ה, ומתוך שהיו עוברים במחשבתו כל עניניהם היה יכול להרגיש בהם מה נדרש מהם מלמעלה הזו העת והשעה, ומתוך כך היה מתפלל על הדבר והוציא לאור משפטם לטובה.

ציור האותיות לטובה

וביאר זאת הכתונת פסים (בפ' פינחס) שהוא כענין שאמרו שם במסכת ברכות (בדף נה ע"א) שבצלאל בחכמתו היה יודע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, שמשמעות הדבר הוא שיש ביכולת הצדיקים בחכמתם וקדושת מחשבתם לשנות הגזר דים שנקבע על האדם, כי בוודאי אין הבורא ב"ה עושה בעצמו דין באחרים, אלא שמצווה ומשמיע לשליח על ידי תיבת צירוף המשמיע את אשר נגזר עליו, וכאשר נגלה הדבר ועובר במחשבתם של החכמים שבכל דור כאמור, הנה יש ביכולתם להפך הצירוף הרע לצירוף טוב בכח תפילתם, כי מעלים הם את צירוף הגזר דין לשורשו שבבניה ושם

פותרים הם את המחשבה לטובה ומשנים הצירוף לענין אחר, ופועלים הישועה לאדם, כי כפי הצירוף שפתרו בעולם הבניה והמחשבה, הנה הוא אדם אחר ואינו זה שנגזר עליו הגזירה שאינה טובה.

באו אחי יוסף

ושורש הדבר הוא, שכאשר דבק האדם בצדיקים ומאמץ בכלח תפילתם וכוחם הגדול לצרף הכל לטובה, הנה נתקן בזה שורש חטא מכירת יוסף שנעשה מתוך שלא האמינו ולא הכירו בעוצם קדושת מחשבתו של יוסף, עד שנמכר יוסף לעבד ובאנו לכדי הגלות הארוכה והמרה, אמנם מתוך הדבקות בעוצם קדושתו של יוסף והאמונה שבוודאי בכוחו לפתור כל חלום ומחשבה לטובה ולברכה, הנה נשמע הקול בית פרעה לאמר באו אחי יוסף, היינו ששב ונתקן מה שפגמו במכירתו, עד שמתבטלת אחיזת פרעה שאינו נותן לדיבור להתגלות, ויוצא ונגלית המחשבה בתוקף גדול ומצטיירת בדיבור לטובה עד שנגלה הדבר בפועל כפי תכלית המחשבה הטובה שחפץ הבורא ב"ה לגלות בעולם.

"חיתני מיורדי בור" (תהלים ל, ד)

משיעור יום א' ויקרא תש"ע

א

הנה בכדי שיהיה האדם מצליח בקיום התורה ובכל אשר יעשה, צריך שיהיה השי"ת עימו, והמשמעות של הצלחה ושיהיה השי"ת נמצא עם האדם אינו כמו שנחשב בעולם שהוא כאשר יש לאדם ריבוי ממון ויופי ופאר, וגם בדבר הרוחני אין המשמעות של הצלחה שיהיה לאדם ריבוי של תורה וכיוצא, אלא הצלחה היא כשם שכנאמר בדוד המלך (בשמואל א' טז, יח) "וה' עימו", ואמרו במסכת סנהדרין (בדף כא ע"א) שהלכה כמותו בכל מקום, כי עיקר משמעות הדבר הוא מצד מדרגת עסק התורה של האדם, ולא מצד הכמות שיש בידו, ובוה שהלכה כמותו הוא הגילוי לכך שמסכימים עימו מן שמיא ויש חפץ להשי"ת בכוננתו בעסק התורה, ולכך שורה עימו השכינה לכווננו ולהדריכו על האמת והדרך הנכון בכל דבר וענין.

וזהו משמעות הצלחה, וכמו שאמרו במסכת סנהדרין (בדף צג ע"ב) שעל זה נאמר בדוד 'ככל אשר יפנה יצליח', כי מטרת עסק התורה היא לבוא לידי פסק הלכה למעשה, וכאשר יש לאדם סיוע מן שמיא לכוון לאמת, נמצאת כוונת עסק תורתו מאוחדת עם כוונת הבורא ב"ה בעסק התורה, ולכך מכוון הוא כרצונו יתברך בענין תכלית עסק התורה להלכה ולמעשה, ובוה מצילה אותו תורתו בכל דרכיו מכל חטא ועוון כמו שאמרו במסכת סוטה (בדף כא ע"א).

ב

וכאשר נמצא ה' ב"ה עם האדם, גם כשהוא שרוי חלילה בצמצום וחושך בכדי להוציא לאור תעלומה מתוך החשיכה, וכענין שכתוב (איכה ג, ו) "במחשכים הושיבני", ודרשו זאת במסכת סנהדרין (בדף כד ע"א) שזוהי תלמודה של בכל, היינו שיש לו יגיעה וקושיים ופירוקים עד אשר בא לידי פסק הלכה למעשה, הנה גם בזה נמצא השי"ת עימו, היינו שאינו הולך בצער ויגון בעסק התורה, וגם קודם שבא לידי בירור הספק ונמצא בעמל ויגיעה וחושך, שורה עימו אור השכינה, ובוה שלם הוא בליבו בקרבו מתוך שמחת התורה, ואין הצלחתו נמדדת בדעתו כפי תוצאת הדברים, אלא כפי נקיות כוונתו לפני הבורא ב"ה בכל הדרכים בהם הוא הולך על מנת לבוא אל התכלית הנרצית.

וזהו הנקראת הצלחה, שמתוך שמקיים לתורה גם כאשר הוא נמצא בקטנות בחשיכה ובספיקות, הנה בוודאי יהיה ה' עימו וישכיל ויצליח בתורה לעילא ולעילא, וכמו שאמר רבי יונתן במסכת אבות (ד, ט) שכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, שהרי אין עניות אלא מן התורה כמובא במסכת קידושין (דף מט ע"ב) ובאיכה רבה (פתיחתא יא), היינו שכשאר יקיים לתורה גם קודם שזכה לעושר שבה, ועוסק הוא בה מתוך קושי וחוסר הידיעה, מתוך כך יפתחו חדרי לבבו בהצלחת וידיעת התורה לאמיתתה.

ג

והכל כפי כוונת לבבו של האדם בעסק תורתו, שתהיה מתוך יראת שמים ולשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. כי הנה הבורא ב"ה בוחן לליבות וכליות בני האדם, וכאשר כוונת לבב האדם בלימוד התורה ובקיומה היא בדרך הנכון והאמת, נמצא עימו השי"ת להאיר לו את הדרך והאמת ולהביאו אל התכלית ולהגביהו מעלה. והכוונה והמחשבה שעל ידה יהיה השי"ת עם האדם היא שיעשה הכל לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, שצריך לזה יראת שמים, שהיא היא השער והכניסה של האדם לעבודת השי"ת כמובא בזוהר אחרי מות (בדף נו ע"ב) על הפסוק (ויקרא טז, ג) "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", וכמו שכתוב (תהלים קיח, כ) "זה השער לה" וכמובא בהקדמה לזוהר

ד

(בדף ז ע"ב), ופנימיות משמעות ה'יראת שמים' היא 'יראת אש ומים', ש'אש' היא יראה חיצונית וכנגד שם אדנו"ת, ו'מים' היא יראה פנימית וכנגד שם הוי"ה, ומתוך ה'יראת שמים' מיחד האדם לשמות הוי"ה אדנו"ת, ונעשים כל מעשיו לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה.

וגם אם יקח הדבר שנים רבות, צריך הוא להיות חזק ועיקש בנסינו, ולא יסין כוונתו ומטרתו בקיום ולימוד התורה שחקק וקבע בדעתו. כי הנה כלל ענין היראה היא במחשבת האדם, ויש בזה דרגות על דרגות וחילוקים רבים, וגם בכל אדם יש חילוקי דרגות בכל יום וזמנים שונים במעלות היראה, הכל כפי מדרגות ויסודות האמונה שהשיג, אך בפשטות ענין היראה החיצונית שהיא כנגד שם אדנו"ת היא עולם ומדרגת התפילה ועסק הדיבור לפני השי"ת, ולכך פותחים את התפילה בכתוב (תהלים נא, יז) "אֲדַנִּי שַׁפְתֵי תִפְתַּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ", שראשית עבודת התפילה היא בשם אדנו"ת.

והכתוב (שמות ג, טו) "זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור", ש'שמי' הוא שם הוי"ה, ו'זכרי' הוא שם אדנו"ת כמובא במסכת פסחים (בדף נ ע"א), ואמר הרעיא מהימנא בזוהר בהר (בדף קי ע"ב), ש'שמי' עם י"ה עולה כמנין שם ה' מצוות לא תעשה, ו'זכרי' עם ו"ה עולה כמנין רמ"ח מצוות עשה, ומשמעות הדבר, שקיום מצוות לא תעשה הם במחשבה, כי מאחר שאינו עושה, הרי שעיקר קיומם הוא הריחוק מהם במחשבה, ובסוד מה שהודה דוד לקב"ה "יסור יסרני י"ה ולמלות לא נתנני" (תהלים קיח, יח), שמתוך הדבקות במחשבה שכנגד האותיות י"ה לא בא לכדי המוות שהוא ענין החטא במעשה חלילה כמו שביאר הבן פורת יוסף (בדרשת שבת הגדול), ולכך הם כנגד אותיות י"ה שהם פנימיות ועיקר שם הוי"ה כמובא בדברי האריז"ל בעץ חיים (שער ז, א) ובליקוטי תורה (ישעיה כו, ד), וכמו שכתוב 'זה שמי', והם כנגד שם ה' גידים הפנימיים, שהיא כנגד המחשבה ושם מצוות רמ"ח האברים החיצוניים, ולכך הם כנגד אותיות ו"ה החיצוניים, וכנגד שם אדנו"ת שנאמר בו 'זוה זכרי'.

ולכן כשם שקיום התורה בענין המעשה הוא כנגד שם אדנו"ת וכענין הכתוב 'זוה זכרי', כך הוא בענין האמונה והיראה, שקיום היראה במעשה הוא במעשה התפילה והדיבור לפני ה' ב"ה, וכענין 'אֲדַנִּי שַׁפְתֵי תִפְתַּח' כאמור, ורק לאחר מכן יוכל להכנס למדרגת היראה הפנימית, שהיא כנגד המחשבה ושם מצוות לא תעשה ושם ה' הגידים, וכענין שכתוב 'ופי יגיד תהלתך', ש'יגיד' מרמז על ענין הקושי שבדיבור, וכדרך שאמרו במסכת שבת (בדף פז ע"א) 'ש'ויגד' הם דברים הקשים כגידים, היינו שלאחר שמוציא מפיו את דיבורי התפילה שכנגד שם אדנו"ת, עיקר הקושי הוא להשיג את נקיות המחשבה שכנגד שם הוי"ה, ובסוד 'יסור יסרני י"ה', שהיא היראה הפנימית, וכאשר יהיה ביד האדם לב' מדרגות אלו כאחד, היינו יראה חיצונית ופנימית, שהיא התפילה עם נקיות המחשבה, יוכל לידע שהולך הוא בדרך נכון בעסק התורה והעבודה, שנעשית היא לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה ומתוך יראת שמים.

ה

והנה ענין נקיות המחשבה וְנִפְתָּהּ אינו כמו שחושבים שלא יחשוב האדם בדבר מה מן העולם כלל, או שיחשוב באור רוחני וכיוצא, כי בשר ודם אנתנו, וענין המחשבה כפי מדרגת האדם המגושם היא דבר המגושם בפני עצמה, אלא שביחס לענין ומדרגת המעשה נחשבת היא לדבר זך ורוחני, אך כנגד כל אור רוחני אמיתי נחשבות מחשבות בני האדם לדבר שהוא כמעט כגשמי ממש. ולכך אין יכול האדם לבטל לענין המחשבה כלל, כי יש בה מציאות וממשות גשמית כל שהיא כפי דרגתו, אלא העיקר הוא שתהיה מחשבתו מרכבה למדרגת

החכמה האמיתית, שהיא הדבר הקרוב ביותר לשכל זך ורוחני הנמשך מגילוי

ח

אלהותו יתברך בעולם הזה, שעיקר תכליתה ומטרתה היא להאיר ולגלות אל הנבראים את דרך התורה והאמת, וצריך האדם שתהיה חכמתו מטה ומכוונת את המחשבות ודעת האדם על הדרך הנכון והאמת, עד שמתוך כך יבוא ליראה פנימית וגילוי אלהות.

ובזה בא לכדי יחוד קוב"ה ושכינתיה בדיבורי התפילות, כי ענין החכמה היא היראה הפנימית ונגד ה'מים', והיא יסוד האמונת חכמים שהם כנגד החכמה ולובן הגידים, וכשם שהש"ס גידים מניעים לרמ"ח האיברים, כך החכמה השורה על המחשבה היא פנימיות דיבורי התפילה, וכל דיבורי התפילה נובעים מתוך המחשבה בדרך יסודות חכמים על ראיית כל דבר ודבר בבריאה וההסתכלות הראויה על דברי התורה והנהגת השי"ת, ומתוך כך יש יחוד בין דיבורי התפילה, שהם 'דשם אדנ"ת, לחכמה שהיא 'דשם הוי"ה, והוא יחוד הוי"ה אדנ"ת. וכך בכל דיבורי התפילה מייחד האדם לשמות הוי"ה אדנ"ת, ובין שמוכוון עבודתו ותפילתו לשמה ובין שאינו מכוון לשמה, מייחד הוא בתפילה לקודשא בריך הוא ושכינתיה. ולכן כאשר יתפוס האדם בב' יסודות אלו, שהם דיבורי התפילה והאמונת חכמים עד שיהיה מייחד ביניהם, הנה בזה הוא מייחד לקודשא בריך הוא ושכינתיה.

ו

ובזה מקרב האדם את הגאולה, כי בכדי שנזכה לגאולה צריכים אנו לניסים ולאותות ומופתים, ושידוד הטבע הוא מכח יחוד שמות הוי"ה אדנ"ת, ויסוד האמונה בדברי חכמים הוא המביא ליחוד אלו השמות כאמור, ובוהו אנו באים לכדי גאולת ישראל. ולכן קודם שיצאו ישראל ממצרים צריכים היו להאמין במשה, וענין הדבר הוא, שתחילה השיגו ישראל את חיצוניות היראה, היינו שהשיגו למדרגת התפילה, וכמו שכתוב (שמות ב, כג) "ויזעקו ותעל היראה, היינו האלהים", אך בזה לבד לא יתכן להם דרך בתפילה אלא בענין זעקה ושועה, ולכן לא היה זה אלא התעוררות למשה לבוא לגאלם, וכפי שסמך הכתוב את ענין זעקת בני ישראל להתגלות השי"ת למשה בסנה (בשמות ג, א), אמנם בכדי שיבואו לכדי גאולה ושידוד הטבע היו צריכים ישראל ליחוד ודרך בתפילה, וזה היה מתוך שהאמינו ודבקו בנשמת משה.

ומהות הדבר הוא, הוא שהיו צריכים ליקח מדעתו של משה שתהיה ככתר על ראשם וינהיגו בה ועל ידה את כל דרך מחשבתם, וכל שנפרדה דעתם ממשו ולא היה הוא מנהיג למחשבתם, הרי שהיה הדבר בבחינת חמץ. שהוא שהיית המוחין. כי פנימיות ענין החמץ הוא החמצת המוחין כמובא בדברי רבינו האריז"ל (בשעה"כ פסח ד), ומשמעות הדבר, שכאשר יש שהיה בדעת האדם בין המנהיג למונהג, בין דעתו של משה למחשבת האדם, הנה מתוך כך מחמצת דעתו ותופחת להיות 'יש' וגאוה, היינו שהולך הוא במחשבותיו שלא כפי תורת משה רבנו ודברי החכמים, אלא על דעת עצמו. אך כאשר יש יחוד בין דעתו ודבריו של משה לבין מחשבת האדם, עד שנהיית מחשבתו כמרכבה גמורה לדעתו של משה והיא מונהגת על ידה בכל ואין לו דעה עצמית, הנה בזה רוכבת ושורה ספירת החכמה על כל חלקי מוחו, ומתוך כך כל דיבור ודיבור שמוציא הוא מפיו בתורה ותפילה נעשה בו יחוד הוי"ה אדנ"ת, ושורה אור השכינה על הבל פיו, והולך הבל פיו ומשדר לדרך הטבע ומשבר כל קליפה העומדת לפניו, עד שבא לכדי גאולה שלימה.

ולעתיד כאשר יהיה היחוד שלם בכל מדרגותיו, תהיה הדעת שלימה, ויהיה הבל פיהם של ישראל הולך בכל הבריאה ומשבר ומבטל לכל הקליפות וזוהמת הנחש, עד שיבטל למלאך המוות ויקים "ובילע המוות לנצח" (ישעיה כה, ח). כי מתוך כך יהיה גילוי לתורה גם בחיצוניות, שזהו כנגד שם אדנ"ת ופשטי אורייתא, שיראו לכל הסודות בכל אות בתלמוד ובתורה שבעל פה, וגם בפנימיות, שזהו כנגד שם הוי"ה וסודות התורה, שהיו כלי דעתם של הנבראים יכולים להכיל לדעת הצדיקים, ולסודות הנפלאים המתגלים בכל מדרגה, ולילך ולדבוק בהשי"ת מחיל אל חיל.

כי כל גילוי אלהות שיש בעולם נמשך הוא מצירופי אותיות, ובכל מצוה מאיר חלק מן האותיות ונמשך כפי זה גילוי האלהות בעולם, וכגון מצות הצדקה שהנה מאירים בה ועל ידה ד' אותיות 'צדקה', וכפי זה נעשה גילוי לאלהות כפי השייך לצירופי אותיות אלו. אמנם בעסק התורה מאירים כלל אותיות התורה הכוללים לכל המצוות, כי 'תורה' עולה כמנין תרי"ג יחד עם ב' הדברות שניתנו מפי הגבורה כמובא בהקדמה לתיקוני"ז (בדף ו ע"א), אמנם לא יאירו אותיות התורה לבטל כל הסתרה ולשבר הקליפות אלא כאשר תהיה הכונה בעסק בה מתוך יראת שמים לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כאמור, ומפני זה מקפיד הקב"ה ביותר על ביטול עסק התורה, כמו שאמרו רב הונא בשם רב ירמיה בשם רב שמואל בר רב יצחק בירושלמי חגיגה (פ"א ה"ז), שמצאנו שויתר הקב"ה לישראל על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים, אבל על מאסם בתורה לא ויתר, כי מתוך עסק התורה מאירים כלל האותיות לבטל לכל צער ישראל וגלות השכינה. ולכן מקפידה התורה מאד על כבוד החכמים וכל העוסקים בתורה, כי בכבודם מגלה האדם את החשיבות והמעלה שבצירופי כלל אותיות התורה, ובוהו הוא מראה שהעוסק בתורה הוא למעלה מן הכל, ולכן

וכל אחד מישראל צריך להאיר האותיות כפי שורש נשמתו, ומשה רבנו הוא שיכול להאיר לכלל האותיות, כי הוא כולל את כולם. וכאשר עובר האדם חלילה על מצוה מן התורה, הנה מחשיך הוא את האותיות שמשורש אותה המצוה ומורידם מטה, וכאשר שב ומתוודה על חטאו, הנה בזה מעלה הוא לאותם האותיות ומשיבם אל שורשם. אמנם כאשר עבר ושנה, שוב אינו יכול להבחין ולידע בענין צירופי האותיות והדרך להשיבם אל שורשם, ולכן אין דרך עבודתו הסלולה לו אלא כנגד קליפת עמלק המנסה לשבור את רוחו, אמנם את יחוד צירופי האותיות והשבתם אל שורשם עושה בעבורו משה רבנו רעיא מהימנא, עד שמייחדם ליחוד הוי"ה אדנ"ת וגילוי אלהות.

וזוהו שבמלחמת עמלק היה יושב 'משה' בראש ההר, ואהרן וחור היו תומכים בידי משה ומזה, כי בזה היה מעלה משה לכל צירופי האותיות של כלל ישראל ומשיבם לשורשם, וסייעו לו אהרן וחור בדבר, כי 'אהרן' הוא כנגד דרועא ימינא, ו'חור בן מרים' הוא כנגד דרועא שמאלא כמובא בזהר חוקת (בדף קפא ע"ב), ועל ידם נעשה היחוד השלם לקודשא בריך הוא ושכינתיה, ובכוחם היה נלחם יהושע בעמלק וביטלו ויכולים היו לצאת מגלות לגאולה, שכאשר יהושע שכלל את כל ישראל במדרגת 'התלמיד' נלחם בעמלק, ובוהו נתגלה מהותו וענינו, היה משמעות גדול להצטרפות של משה אהרן ומרים להביא לכדי יחוד השלם וגאולת ישראל.

וכן היה הדבר בנס פורים, שמתוך שהיה מרדכי נלחם בהמן מלמטה, היינו שלא היה נכנע לו ולא היה נותן מקום לעמלק לשבור את רוחם של ישראל, היה משה מצרף לאותיות מלמעלה, וכמו שאמרו באסתר רבה (ז, יד) שהיה מרדכי מתפלל מלמטה ומשה מלמעלה, ובוהו נעשה היחוד השלם, והכניעו להמן האגני שמזרע עמלק, ויכולים היו לצאת מגלות לגאולה.

ט

ולכן מפני שאין לאדם את הדרך כיצד לייחד לצירופי האותיות ולשוב מכל מה שביטל לעסק התורה והוריד לצירופי האותיות מטה מטה, ואין בידו את היכולת להבין בסוד צירופי אותיות, צריך הוא לב' היסודות של ה'יראת שמים' כאמור, ומתוך כך יהיו כל דבריו ומעשיו לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ויעלו לשם יחוד שמות הוי"ה אדנ"ת שהם ח' אותיות, ובוהו יהיה תיקון לאות ח' של כל חטא ועוון.

והיסוד הראשון הוא עולם ומדרגת התפילה הנרמז ב'אהרן' הרומז לפה, כמו שכתוב (שמות ד, טז) "והיה הוא יהיה לך לפה", והוא כנגד האות א' דשם אדנ"ת, והיסוד השני הוא האמונת חכמים הנרמז ב'חור בן מרים', שהוא כנגד החכמים והאות ח. ולכן על אהרן וחור נאמר (בשמות כד, יד) "מי בעל דברים יגש אליהם", כי 'חור' הוא כנגד ה'חכמה' שהיא האמונת חכמים, וכנרמז באותיות 'חור' שהם אותיות חָרָר ולובן, וכמו שאמרו בזהר תרומה (בדף קנב ע"א) בן חור בן חיוור מכל גוונים, שזהו לובן הגידים המרמזים על שס"ה גידים המניעים לאיברים, שהם כנגד מצוות לא תעשה. ולכן הוכיחם חור על מעשה העגל בדברים הקשים כגידים כמו שאמרו בכמדבר רבה (טו, כא), וכמו שאמרו בשמות רבה (מא, ז) שהוכיחם ואמר להם 'קציעי צואריא (-אפילו אם חותכים אתם צוארי לא ארפה מלהוכיחכם), אין אתם נזכרים מה ניסים עשה לכם הקב"ה, היינו שניסה, להזכרם שכל יציאתם ממצרים ושידוד הטבע שנעשה להם תלוי היה בדבקותם באמונת החכמים במשה, אך הם מיד קמו עליו והרגוהו, ובוהו נפרץ בהם הפגם של אמונת חכמים והיריוק מהמנהיג, ומתוך כך פגמו בפועל בכל מדרגתם שהשיגו בענין אמונת חכמים, ונפרץ להם הדרך לבוא לכדי עבודה זרה וביטול הארת כלל צירופי אותיות התורה, עד שהביאו לכדי שבירת הלוחות שפרחו ועלו כל הצירופים למעלה, ולא יכלו לירד מטה להאיר להם לכל השגות האלהות שיעודו להם בקדושת הלוחות הראשונות.

כי כך הם דרכי החכמים שבכל דור, ליתן נפשם בכפם ולהציל את ישראל משמד ועבודה זרה, ולמסור כל אשר להם בכדי שיבואו ישראל להשגת אלהות, שכל זה הוא מצד המחשבה וכנגד אותיות "ה", ומסייע להם קודשא בריך הוא בדבר, וכמובא בשמות רבה (מח, א) שמתוך שנתן חור את נפשו על הקב"ה בשעה שבקשו ישראל לעבוד עבודת כוכבים ולא הניחן לדבר, אמר לו הקב"ה חייך שאני פורע לך, והמשך ממנו את בצלאל שבנה למשכן ה' המכפר על העבודה זרה, מתוך שזכה בצלאל לחכמה אלהית וידע לצרף את אותיות שנבראו בהם מעשה שמים וארץ כמובא במסכת ברכות (בדף נה ע"א), כי בבנין המשכן היו מאירים כל צירופי אותיות התורה וכל הטובות וההשפעות לישראל.

ואף זכה חור שממנו יצא דוד המלך, כמו שכתוב (שמואל א' יז, יב) "ודוד בן איש אפרתי", ש'אפרת' היא מרים אשת כלב כמובא במסכת סוטה (בדף יא ע"ב), והיא אימו של חור, כמו שכתוב (בדב"ה א' ב, ט) "ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור", כי מפני שמסר חור את נפשו על יסוד הגאולה, זכה ויצא ממנו דוד שהיה מייחד לאלו ה' יסודות, שהם התפילה והאמונת חכמים, עד שהייתה תורתו במדרגה שיכולה להביא לנשמת משיח ולבנין בית המקדש.

ולכן על אף שהולך האדם באמונת חכמים ומשתדל בדבקות בדבריהם בכל הרמ"ח מצוות עשה והספ"ה מצוות לא תעשה, צריך הוא לידע שאין ההצלחה נמדדת כפי מה שיצא מן ה'בור', אלא כפי מה שמגלה את קוב"ה במקומו ב'תוך הבור', ומשמעות הדבר, שגם כאשר עדיין מלפפת זוהמת הנחש לאדם בכל מיני תאוות ומחשבות, צריך הוא להתמיד ב'יראת שמים', שפנימיותה היא עשיית הכל לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כאמור, וכאשר יתמיד בזה יתבררו כל הסיגים והדינים, וברגע קל יוציאו הקב"ה מן ה'בור' וסופו לקיימה מעושר כאמור.

וכן כתוב ביוסף (בראשית לט, כב) "אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו, כאשר ה' איתו ואשר הוא עושה ה' מצליח", שגם בבור בבית האסורים היה השי"ת עימו, שרק כאשר נמצא ה' ב"ה עם האדם נחשב הדבר להצלחה בעיני התורה והחכמים, ובעת שהיה יוסף בבור תיקן והשריש לענין זה של אמונת חכמים לכל הדורות, שידעו ויחקקו היטב דבר זה שהעיקר הוא שיהיה השי"ת עם האדם ויהיה האדם עם השי"ת, ורק זה נחשב למעלה והצלחה בתורה ועבודת השי"ת ובכל ענין שיהיה, וכאשר יבוא הזמן להסיר ממנו זוהמת הנחש כפי מדרגתו, תיכף יוציאו הקב"ה מחשיכה לאורה, וכמו שכתוב (בראשית מא, יד) "וירצוהו מן הבור", כי לא ימתין הקב"ה גם לרגע אחד, ולא ישאר וישהה האדם תחת הקליפה אפילו רגע אחד יתר על המידה חלילה.

ועיקר הענין הוא שידע האדם שעשיית המצוות, והמחשבה מיחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה כאמור, אינו שייך רק בצדיקים שאין להם שייכות ל'בור' ולד' אבות הנזיקין כאמור, כי כנגד עבודת אותם הצדיקים העוסקים בצירופי אותיות, עבודת האדם היא שלא להשבר מקליפת עמלק, שהוא נחש שרף ועקרב השורה בתוך אלו הבורות וכל ענינו הוא להבהיל ולהפחיד לאדם וליימשו מלעשות איזה דבר לשם צורך גבוה, עד שאין לאדם חפץ לבוא למחשבה מהשי"ת בנקיות אלא כאשר יצא מן הבור, אמנם מיוסף למדים אנו שהייתה כל עבודתו תחילה מתוך ה'בור', שהיה שם בנסיבות גדולים שלא להשבר ושלא לחשוב מכך ששָׁכַחוּ הקב"ה ואינו נותן כביכול ענינו על ישועתו ולאחדו עם אביו, ועל זה היה עיקר נסיונו של יוסף שם, שיהיה מייחד לקודשא בריך הוא ושכינתיה מתוך מקום זה.

וזהו הנרמז בכתוב 'חייטני מירדי בור', שהחייטני שלא להיות כטבע האדם השורה וירוד בבור, אלא מתוך הבור החייטני זוכיטני לדבוק בתפילה ואמונת חכמים, ולבוא גם משם לייחד לשמות הוי"ה אדנו"ת, ומתוך כך זכה יוסף ליציאה מאפילה לאורה, ומחשבת הבור עלה ונתעלה בכל המעלות כולם.

אמנם צריך האדם לתפוס בב' יסודות אלו, שהם כנגד הב' יודין דיחוד הוי"ה אדנו"ת כאמור, שמצד אחד יאחז באמונת חכמים בכל מחשבתו והשקפת מחשבתו, ומאידיך יאחז בדיבורי התפילה, ובכל עת ובכל זמן יהיה מזומן להוציא את שיחתו וליבו לפני השי"ת. כי הם ב' קליפות המונעות האדם מזו השלימות, שהם קליפת פרעה וקליפת עמלק, שמצד עמלק הוא פגם אמונת חכמים שבוה אין מאמין האדם בכח תפילתו, ועל אף שאין נלחם עמלק באדם שלא יתפלל, עם כל זה עוסק הוא להחליש דעתו מהאמונה בכח תפילתו, ושיסבור שאין לו דרך בתפילה ואין פונים לתפילתו מן שמיא, וכל כוחו הוא מתוך שנתרחק האדם מהדבקות בדברי חכמים להיותם ככתר לראשו ולילך בהם ועל ידם לפני הנהגת השי"ת מתוך הכנעה ואמונה, ולכן נלחם בו יהושע בכדי שלא יפריד בינו לבין משה, ולא יבוא להחליש דעת האדם מכח התפילה. ומצד פרעה הוא פגם התפילה, שעוצר הוא מהאדם שלא יעסוק כלל בתפילה, ועל אף שידבק באמונת חכמים, עם כל זה לא יוציא מגורו לדיבור התפילה ויתרחק חלילה מהתפילה, ובזה לא יוכל להוציא את עצמו מן ה'בור'. שהרי במצרים תחת קליפת פרעה לא יכלו להתפלל, וכמו שאמר לו משה (שמות ט, כט) "כצאתי את העיר אפרוש את כפי", כי 'פרעה' אותיות 'הערף', ו'מצרים' הם כנגד 'מיצרי' הגרון, שבעורף ומיצרי הגרון הוא מקום קנה הקול והדיבור, ועומדים שם קליפת פרעה ומצרים כנגד הקול והדיבור שלא להוציאם בקדושה כמובא בדברי הארז"ל בשער הפסוקים (פ' וישב).

ולכך צריך שיאחז האדם עצמו בב' יסודות אלו של האמונת חכמים שכנגד קליפת עמלק וה'תפילה' שכנגד קליפת פרעה, ובזה יהיו כל מעשיו לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, כי ככל שידבק יותר בדברי חכמים תזדכך יותר ויותר כוונתו בעסק התורה, וככל שיהיה דבוק בתפילה יבוא יותר ויותר להכנעה, ויהיה כלי לאותיות התורה שיצטרפו כסידרם, ויאירו בו השגות אלהות, שהם נצנוץ מגילוי התורה דלעתיד לבוא, שאז יראו הכל עין בעין לכל צירופי אותיות התורה וגילוי האלהות במדרגה אמיתית ושלמה.

וזהו שאמר הקב"ה למשה (שמות לא, ב) "ראה קראתי בשם, בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה", כי כאמור ענין אמונת חכמים הוא כנגד מה שנאמר 'זה שמי', ומשמעות הדבר, שכאשר דבק האדם באמונת חכמים, שתולה את מחשבתו תמיד בדרך מחשבת החכם בכל דבר שעושה, ובכל תפיסת הדעת על כל דבר בעולם חושב הוא מחשבות מהי הדרך של חכמים ומהי ראייתם על ענין זה, והוא אשר יהיה בעיניו כהאמת הברור והצרוף ללא פקפוק כאמור, הנה בזה מאיר עליו האות ח' של ה'חכמה', וכנגד 'חור' שהיה מוסר את נפשו לקבוע את יסודות האמונת חכמים בישראל, ומאיר בו השורש לח' האותיות דיחוד שמות הוי"ה אדנו"ת.

ולכן נתייחס בצלאל 'בן חור', לרמז שעשה את ישראל בני חורין מעוון העגל כמו שכתב האור החיים (שמות לא, ב), וכמו שאמרו שם בזוהר תרומה (בדף קנב ע"א) 'בן חור', בן חירו דכולא. כי ביסוד אמונת חכמים ניצל האדם משמד ופגם אמונה ויכול הוא לכוון את תפילתו בדרך אמת ונכון כהגידים המניעים לאיברים, כי מתוך האמונת חכמים תשרה החכמה על מחשבתו ותנהיגהו בכל מחשבה ומחשבה אל הדבקות בבורא כ"ה, ותצילהו מכל שמד ופגם אמונה חלילה.

ומתוך שהיו כל מחשבותיו של בצלאל ככסא ומרכבה לאור החכמים ונעשו ככתר לראשו, בזה יצאו דיבורי התפילה מכוונים לאמת, ומתוך יראת שמים לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. ולכן נתייחס בצלאל אל חור ג' פעמים, שהם כנגד כלליות המוחין חכמה בינה ודעת שזכה להם כמו שאמר עליו קוב"ה (בשמות לא, א) "ואמלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה", וכמו שרמזו זאת בעל הטורים (בשמות לח, כב), כי מתוך הדבקות בדעתו של משה היה שלם ומתוקן במחשבתו בכל חלקי החכמה הבינה והדעת.

ויסוד זה של האמונת חכמים הוא עיקר הכל, שהרי כל קיום התורה תלוי בזה, וכל מצוה ומצוה מתר"ג המצוות הולכת וסובבת בפירוש והבנת דברי החכמים בדבר עד להנהגה והמעשה של אותה המצווה בפועל, שהרי כל מצוה ומצוה מעוטרת וגדורה כולה בדברי חז"ל, וכל פנימיות טעמי המצוה סובבת מדברי חכמים בכל דור ודור, ובזה מתגלית האלהות בעולם, כי המצוות ואותיות התורה כפי שנמסרו בדברי החכמים מדור לדור הם עמודים משמים לארץ אשר על ידם נמשך כל גילוי אלהות שבעולם, ולכן זהו היסוד העיקרי בו צריך האדם לתפוס ולהאחז בכל ימי חייו, ומתוך כך יוכל להתפלל וללמוד מתוך יראת שמים, ובכל עבודתו את השי"ת יתייחד על ידו שמות הוי"ה אדנו"ת.

והנה מפני שמחטא אדם הראשון הוטלה זוהמת הנחש ונכנסה כארס בתוך הגופים, נחשב האדם ככתוך בור, ואמרו בהקדמה לתיקוני"ז (שם בדף ו ע"א) שה'בור' הוא כנגד הזכר דסטרא אחרא, וכענין שכתוב (בתהלים ל, ד) "חייטני מירדי בור", וכמו שאמר הקב"ה על נבוכדנצר (בישעיה יד, טו) "אך אל שאול תורד אל ירתי בור", וה'בורה' הוא כנגד הנקבה דסטרא אחרא. ומשמעות הדבר, שכאשר יש באדם יראה שמה ילקה ברצועה מן שמיא, הנה קורא זאת הזוהר יראה בדרגה נמוכה מאד, מפני שלא בא על ידה לכדי יחוד הוי"ה אדנו"ת וקירוב הגאולה במעשיו, כי הרצועה היא ד' אבות הנזיקין שהם כנגד ד' הקליפות, וכאשר אין מברר האדם את הדינים בתפילה ואמונת חכמים, הנה מתלבש בו אחד מן מזיקים אלו עד שניזוק או שמזיק את חברו ונדרש לשלם כפי הדינים דחושן משפט, שבוה מתמתק הדין בשרשו, אך מתוך היסודות של התפילה והאמונת חכמים, ממתק לכל הדינים שלא על ידי אבות נזיקין, ובזה נמשך לו שמירה והגנה מכל פגע.

ולכן הורידו האחים ליוסף לתוך 'בור', כי כשדוהו בפגם אמונת חכמים, שהוא כלל כל התורה, וזהו שאמר יוסף (בראשית מ, טו) "לא עשיתי מאומה כי שמו אותי בבור", שמפני שלא פגם באמונת חכמים והיה שלם עם אמונתו ביעקב, לכך אין לו שייכות להיות בתוך 'בור'. וכן הפגם שהרגו לחור הוא כנגד שור נגח כמו שכתב הכלי יקר (בשמות ל, יג), שבכל זה הוא ד' אבות נזיקין שהם כנגד יראה במדרגה נמוכה מאד, והוא מפני שנפלו מאמונת חכמים, ועל זה רמז רבן גמליאל בנו של יהודה הנשיא במסכת אבות (ב, ה) שאין בור ירא חטא, כמובא שם בהקדמה לתיקוני"ז (בדף ו ע"א), כי אין זו יראה שלימה.

ושורש הכל הוא חטא אדם הראשון שפגם באמונת חכמים, שהרי היה הקב"ה לרבם של אדם וחווה והוא שלימד תורה לאדם הראשון, והסיתם הנחש בדבר שלא לילך אחר רבו שלימדו תורה, וכמו שאמר להם דברי העבד ודברי הרב דברי מי שומעין כמו שאמר רבי שמלאי במסכת סנהדרין (בדף כט ע"א), שהוא פגם האמונת חכמים שנבחינתם, כי לא הבין אדם הראשון לבדו את הגדרים והסיגים שהיה צריך לעשות בכדי שלא יבוא לידי חטא, ומתוך שפגם באמונת חכמים היו הבריות כולם מחמתו ככתוך 'בור', עד ששיגו לשלימות.



קחו חלק במפעל הקודש

יְתוּצֵי

על ידי יוסף וישראל
היה רצון ה' ה' יתברך

המעונינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות

076.5995991 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com

לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com